γράφει ο **Βαγγέλης Ζέρβας**

Στις 20 Δεκέμβρη του 1821, στο χωριό Πιάδα, κοντά στην Αρχαία Επίδαυρο, άρχισε τις εργασίες της η πρώτη Εθνοσυνέλευση στη νεότερη ελληνική ιστορία με τη συμμετοχή πενήντα εννέα αντιπροσώπων. Στην Εθνική Συνέλευση της Επιδαύρου γράφτηκε η Διακήρυξη της Ανεξαρτησίας της Ελλάδος, ορίστηκε ο τρόπος της προσωρινής λειτουργίας του νεοσύστατου Ελληνικού κράτους και ψηφίστηκε την 1 Ιανουαρίου 1822 το πρώτο Σύνταγμα της Ελλάδας, το «Προσωρινόν Πολίτευμα της Ελλάδος». Το Σύνταγμα της 1ης Ιανουαρίου ήταν η πρώτη συνταγματική μορφή του αγώνα για την ανεξαρτησία που είχε ξεκινήσει λίγους μήνες πριν. Και ήδη από αυτήν την πρώτη εθνοσυνέλευση ήταν φανερές πολλές αντιπαραθέσεις, που δεν ήταν απλά διαφωνίες φατριών (όπως πολλές φορές τις παρουσιάζει η αστική ιστοριογραφία) αλλά συνδέονταν με κοινωνικές αντιθέσεις και ταξικούς ανταγωνισμούς **(1)**.

Σε μια Ευρώπη γεμάτη με δούκες, μαρκησίους και κόμηδες, το Σύνταγμα της Επιδαύρου διακήρυττε: «τίτλοι ευγενείας ούτε απονέμονται ούτε αναγνωρίζονται εις Έλληνας πολίτας». Σε μια εποχή που η δουλεία ήταν νόμιμη στις ΗΠΑ, τη Ρωσία, την Αυστροουγγαρία και σε όλες τις αποικίες των ευρωπαϊκών δυνάμεων, το Σύνταγμα της Επιδαύρου (και όλα τα επόμενα) διακήρυττε «πας δούλος ευρισκόμενος επί ελληνικού εδάφους, ανακτά αυτομάτως την ελευθερίαν του». Θέσπιζε επίσης την ανεξιθρησκία αλλά και την ελευθερία του τύπου. Και όλα αυτά

σε μια εποχή που ανέβαινε η αντίδραση και μεσουρανούσε η «Ιερή Συμμαχία». Βέβαια οι τοπικοί άρχοντες της Πελοποννήσου κατάφεραν να ελέγξουν την συνέλευση και να περιθωριοποιήσουν τα μέλη της Φιλικής Εταιρείας-και τον Δ. Υψηλάντη ιδιαίτερα- ώστε να αμβλύνουν τα πιο ριζοσπαστικά στοιχεία της επανάστασης. **Όμως ακόμα και έτσι το «Προσωρινόν Πολίτευμα» έγινε παράδειγμα για τις δημοκρατικές και ριζοσπαστικές δυνάμεις σε όλη την Ευρώπη. Η πρώτη Ιανουαρίου, η μέρα που ψηφίστηκε το «Προσωρινόν Πολίτευμα», ορίστηκε ως η μέρα εθνικής γιορτής.**

Μετά το τέλος της επανάστασης, όταν απελευθερώθηκε από τους Οθωμανούς το νότιο μέρος της Ελληνικής επικράτειας η αστική τάξη-όπως έγινε με διαφορετικό τρόπο και σε άλλες αστικές επαναστάσεις- ενσωμάτωσε όλα τα αντιδραστικά στοιχεία του προηγούμενου κρατικού μηχανισμού και ιδιαίτερα τις ντόπιες ολιγαρχίες και τα ανώτατα κλιμάκια του κλήρου και εγκατέλειψε και πολέμησε κάθε δημοκρατική διακήρυξη του 21. Στράφηκε στον απολυταρχισμό για να εξασφαλίσει καλύτερους όρους συσσώρευσης για τα κέρδη της, να διευρύνει τα εδάφη που θα αναπτύσσει εμπορικές δραστηριότητες αλλά και να εκμεταλλευτεί άγρια τις φτωχές τάξεις στο εσωτερικό οι οποίες είχαν και ζωντανή την μνήμη του πολέμου του 21. Έτσι τα δίκαια εθνικοαπελευθερωτικά αιτήματα των Ελλήνων της Βαλκανικής εκφυλίστηκαν στον σωβινισμό της «Μεγάλης ιδέας» (που έθαψε αργότερα τον ελληνισμό της Μικράς Ασίας) και αποκόπηκαν από κάθε δημοκρατική διεκδίκηση. Κατασκευάστηκαν και επιβλήθηκαν μύθοι οι οποίοι δεν διαστρέβλωσαν απλά την ιστορική πραγματικότητα του 21 αλλά της έδωσαν ένα τελείως διαφορετικό περιεχόμενο. Κεντρικό ρόλο εδώ έπαιξε η αποκατάσταση του ρόλου της Εκκλησίας η οποία-στα ηγετικά της κλιμάκια γιατί πολλοί κληρικοί έδωσαν την ζωή τους για στην επανάσταση του 21- πολέμησε με κάθε τρόπο την Ελληνική Επανάσταση γιατί αμφισβητούσε την προνομιακή θέση που είχε το Πατριαρχείο στην Οθωμανική αυτοκρατορία. Με αυτόν τον τρόπο οι υβριστές της Ελληνικής Επανάστασης που, όταν οι φτωχοί αγρότες του άτακτου ελληνικού στρατού άφηναν τα κόκκαλα τους στα βουνά της Μολδοβλαχίας, της Πελοποννήσου και της Στερεάς, υπέγραφαν πάνω στην Αγία τράπεζα τον αφορισμό της επανάστασης και διέτασσαν να διαβαστεί σε όλες τις Ορθόδοξες εκκλησίες έγιναν «εθνομάρτυρες» και φρουροί της ελληνικής εθνικής συνείδησης και παιδείας (μύθος του κρυφού σχολειού κ.α.). **Ίσως όμως το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η μετεπαναστατική αλλαγή της ημερομηνίας και του περιεχομένου του εορτασμού που κατέληξε στην 25η Μαρτίου την οποία επίσημα γιορτάζουμε και σήμερα.**

Το 1838, 17 χρόνια μετά από την κήρυξη της Επανάστασης του 1821, η κυβέρνηση του «ελέω Θεού» βασιλέα της Ελλάδος Οθωνα Βίτελσμπαχ, όρισε την 25η Μάρτη ως μέρα της Εθνικής μας γιορτής με βαυαρικό διάταγμα **(2)**. Ο Οθωνας με την αντιδραστική αυλή του

και το δεσποτικό καθεστώς, για να κόψει κάθε θεσμό με την Α΄ Εθνική Συνέλευση της Επιδαύρου, που ψήφισε πολίτευμα δημοκρατικό, κατάργησε την Πρωτοχρονιά ως μέρα Εθνικής γιορτής και με το διάταγμά του αυτό αυθαίρετα τη μετέθεσε στις 25 Μάρτη. **Έτσι, ταυτίζοντας την Εθνική γιορτή με τη γιορτή του «Ευαγγελισμού της Θεοτόκου», όπως λέει ο Κορδάτος, «η Εθνική γιορτή έχανε τον πολιτικό και επαναστατικό χαρακτήρα και έπαιρνε θρησκευτική απόχρωση» (3)**.

Το βαυαρικό Οθωνικό διάταγμα, με το οποίο η 25η Μάρτη, γιορτή του Ευαγγελισμού της Θεοτόκου, ορίζεται ως η έναρξη της Επανάστασης του Εικοσιένα και η μέρα αυτή ως επέτειος της Εθνικής μας γιορτής, πλαστογράφησε την ιστορική αλήθεια. Δεν υπάρχει καμιά ιστορική πηγή στην οποία να έχει καταγραφεί μια τέτοια επαναστατική πράξη στις 25 Μάρτη. Συνεπώς η 25η Μάρτη δεν αποτελεί τη μέρα της έναρξης της Επανάστασης του 1821. Η πραγματική ημερομηνία έναρξης της επανάστασης στην Πελοπόννησο είναι η 21η Μάρτη 1821 όταν ο Φιλικός και αρχηγός της Επανάστασης της Πάτρας, ο τσαγκάρης Παναγιώτης Καρατζάς, κάλεσε το λαό της Πάτρας στα όπλα και την άλλη μέρα η πόλη απελευθερώθηκε. Ιστορικά λοιπόν η 22η Μάρτη είναι η πρώτη ένοπλη εξέγερση που έγινε στο Μοριά και σε όλη την Ελλάδα το 1821 και η Πάτρα η πρώτη πόλη που ελευθερώθηκε, με αρχηγό τον Παναγιώτη Καρατζά. Δεν χρειάζεται πολλή φαντασία γιατί οι πολιτικές (Φιλικός) και ταξικές (τσαγκάρης) ιδιότητες του Καρατζά δεν μπορούσαν να γίνουν αποτέλεσμα μετεπαναστατικού-σε μεγάλο βαθμό ούτε ακόμα και όσο διαρκούσε η επανάσταση- συμβολισμού.

Η πλαστογραφημένη έναρξη της Επανάστασης του Εικοσιένα στις 25 Μάρτη αποτέλεσε και την αφορμή και την αφετηρία για τον μύθο της Αγίας Λαύρας. Και ο μύθος αυτός στήθηκε γύρω από ένα περιστατικό στις αρχές Μάρτη 1821.Αιτία για τη δημιουργία του περιστατικού αυτού αποτέλεσε η διαταγή του Καϊμακάνη της Τρίπολης, να πάνε σ' αυτήν και να παρουσιαστούν σ' αυτόν, όλοι οι προύχοντες και οι δεσπότες του Μοριά. Και ο Καϊμακάνης, που αντικαθιστούσε τον Χουρσίτ πασά, ο οποίος με εντολή της Πύλης πήγε με στρατό στα Γιάννενα, έβγαλε τη διαταγή αυτή, μέσα Φλεβάρη 1821, ύστερα από προδοσίες και ιδιαίτερα την προδοσία του Σωτήρη Κουγιά, προύχοντα της Τρίπολης που κατέδωσε ότι οι Έλληνες ετοιμάζουν εξέγερση. Η διαταγή αυτή αναστάτωσε τους προύχοντες και τους δεσπότες, οι οποίοι έκαναν συμβούλια στις επαρχίες τους, για να πάνε ή όχι στην Τρίπολη. Πολλοί από αυτούς πήγαν και πλήρωσαν την υπακοή τους αυτή με μαρτυρικό θάνατο, όταν ξεκίνησε η επανάσταση.

Όμως, ο Π. Πατρών Γερμανός, ο Κερνίκης Προκόπιος και οι προεστοί της Πάτρας και των Καλαβρύτων, φοβούμενοι μήπως οι Τούρκοι είχαν καμιά απόδειξη για την επικείμενη

εξέγερση, καθυστερούσαν την αναχώρησή τους. Τελικά ο Π. Πατρών Γερμανός, ο Λόντος και άλλοι πρόκριτοι κίνησαν για την Τρίπολη. Στα Καλάβρυτα, όμως, που ανταμώθηκαν και με άλλους προεστούς, ξανασυζήτησαν και ξανασκέφθηκαν τον πηγεμό τους ή όχι. Συνειδητοποιώντας τη μεγάλη αλήθεια ότι η Επανάσταση θα ξεσπούσε και χωρίς την έγκρισή τους, θεώρησαν ότι δεν ήταν φρόνιμο να εμπιστευθούν τη ζωή τους στα χέρια των Τούρκων. Έτσι πήραν την απόφαση να μην πάνε στην Τρίπολη. Επέστρεψαν στα Καλάβρυτα και την άλλη μέρα, 10 Μάρτη 1821, αποφάσισαν και κατέφυγαν για ασφάλειά τους στο Μοναστήρι της Αγίας Λαύρας. Ήταν ο Αρχιεπίσκοπος Π. Πατρών Γερμανός, ο επίσκοπος Κερνίκης Προκόπιος και οι προύχοντες Ανδρέας Ζαΐμης, ο Ασημάκης Φωτήλας, ο Ανδρέας Λόντος, ο Σωτήρης Θεοχαρόπουλος και ο Σωτήρης Χαραλάμπης. **Επειδή όμως φοβήθηκαν μήπως όλοι μαζί συναγμένοι στην Αγία Λαύρα κινήσουν τις υποψίες των Τούρκων στα Καλάβρυτα και τους συλλάβουν, αποφάσισαν, για να αποφύγουν τη σύλληψή τους, να κρυφτούν, διασκορπιζόμενοι.** Έτσι ο Π. Πατρών Γερμανός και ο Ζαΐμης πήγαν στα Μεζερά (Αίγιο) και οι άλλοι σε άλλα μέρη.

Οι ιστορικοί της εποχής εκείνης **(4)**, αναφέρουν ότι γύρω στα 1840 οι κοινωνικοπολιτικές ομάδες, αρχιερείς και πρόκριτοι, άρχισαν την προσπάθεια της παραποίησης των συμβάντων που συνδέονται με τον Π. Πατρών Γερμανό και τους προκρίτους της Αχαΐας και καταγγέλλουν την πλαστογράφηση της αλήθειας του περιστατικού της μετάβασης και άφιξης του Π. Πατρών Γερμανού και των προεστών της Αχαΐας στην Αγία Λαύρα. Η παραχάραξη του περιστατικού αυτού έγινε βέβαια με αφετηρία την έτοιμη πλαστογραφημένη έναρξη της Επανάστασης του Εικοσιένα στις 25 Μάρτη, με το Οθωνικό διάταγμα. Έτσι πλάστηκε ο μύθος της Αγίας Λαύρας ο οποίος εμφάνιζε δήθεν τον Π. Πατρών Γερμανό να υψώνει τη σημαία της Επανάστασης στην Αγία Λαύρα, στις 25 Μάρτη, περιστοιχισμένο από κοτζαμπάσηδες και οπλαρχηγούς. Η διάδοση του θρύλου αυτού βοηθήθηκε και από τη γνωστή ζωγραφική σύνθεση του Βρυζάκη (1814 – 1878) «Υψωσις της σημαίας της Επαναστάσεως εις την Αγίαν Λαύραν», που είναι φανταστική, και φιλοτεχνήθηκε το 1851. Ύστερα από το 1854, διαδόθηκε πλατιά.

Ο θρύλος της Αγίας Λαύρας που πρόβαλε τις δύο κοινωνικοπολιτικές ομάδες, προκρίτους και ανώτερο κλήρο, ότι είχαν αυτές την πρωτοβουλία της Επανάστασης και ότι μας ελευθέρωσαν, είναι λοιπόν εντελώς πλαστός. Παρόλα αυτά όμως συστηματικά και μεθοδευμένα προώθησαν το θρύλο, με όλα τα μέσα που διέθεταν, ζωγραφική, ποίηση, εθνικές γιορτές, με ομιλίες και πανηγυρικούς λόγους, σε σχολεία και αλλού, συνεντεύξεις, διαλέξεις και θρησκευτικές λειτουργίες. Και επειδή δεν υπήρχαν ιστορικές πηγές που να επιβεβαιώνουν το θρύλο αυτό ως ιστορικό γεγονός, ενώ υπάρχουν πηγές της εποχής εκείνης που τον διαψεύδουν άμεσα και έμμεσα, αυτές οι ομάδες, ύστερα

από πολλές δεκαετίες, από το Εικοσιένα, κατάφεραν οι ίδιες να κατασκευάσουν δικές τους πηγές για να τις επικαλούνται ως αποδεικτικά στοιχεία για την αλήθεια του θρύλου αυτού.

Όπως είδαμε παραπάνω στις 21 Μάρτη, ο φιλικός και αρχηγός των επαναστατών της Πάτρας, ο Παναγιώτης Καρατζάς, κάλεσε το λαό της Πάτρας στα όπλα, και με τη μάχη που έδωσαν στο Τάσι, όπου πολλοί Τούρκοι σκοτώθηκαν και όσοι σώθηκαν έτρεξαν στον πύργο και κλείστηκαν σ' αυτόν, ελευθέρωσαν την Πάτρα την άλλη μέρα. Όμως ο Καρατζάς δεν σχημάτισε αμέσως διοικητική αρχή και στις 24 Μαρτίου ο Π. Πατρών Γερμανός και ο Ζαΐμης, που βρίσκονταν στα Μεζερά και κρύβονταν με τους άλλους προεστούς της Αχαΐας, μπήκαν προκλητικά στην ελευθερωμένη Πάτρα με οπλοφόρους και σχημάτισαν αμέσως το «Αχαϊκό Διευθυντήριο», παίρνοντας όλες τις εξουσίες στα χέρια τους, αγνοώντας τον ελευθερωτή λαό και τον αρχηγό του, τον Καρατζά. Οι ενέργειες της ηγεσίας του «Αχαϊκού Διευθυντηρίου» και των αντίστοιχων τοπικών ηγεσιών της περιοχής είχαν σαν αποτέλεσμα λίγο αργότερα να ξαναπέσει η Πάτρα στα χέρια των Οθωμανών. Ο Καρατζάς χάθηκε στις μάχες που κράτησαν στην περιοχή μέχρι τον Αύγουστο του 1821.

Στις 25 Μαρτίου ο Ζαΐμης, ο Λόντος και ο Γερμανός έγραψαν ένα έγγραφο στο οποίο αναφέρουν ότι αποφάσισαν όλοι να πεθάνουν ή να ελευθερωθούν (ενώ αυτοί ήταν απόντες κατά την απελευθερωτική μάχη της Πάτρας), και παρακαλούσαν τα χριστιανικά βασίλεια, που γνώριζαν τα δίκαιά τους, να είναι υπό την εύνοιά τους και την προστασία τους. Το έγγραφο όμως αυτό επίσης αποδεικνύει ότι ο Π. Πατρών Γερμανός με τους προεστούς της Αχαΐας, στις 25 Μάρτη, βρισκόντουσαν στην επαναστατημένη Πάτρα και όχι στην Αγία Λαύρα και έτσι καταρρίπτει το θρύλο της Αγίας Λαύρας, ότι δηλαδή ο Γερμανός ύψωσε τη σημαία της Επανάστασης στην Αγία Λαύρα στις 25 Μάρτη. Ακόμα και ο ίδιος ο Π. Πατρών Γερμανός στα απομνημονεύματά του δεν αναφέρει τίποτα για τον μύθο της Α. Λαύρας **(5)**.

Μέσα στους πολλούς εθνικούς μύθους στην Ελλάδα η ίδια η επέτειος της 25ης Μαρτίου κατέχει ξεχωριστή θέση σαν παράδειγμα διαστρέβλωσης των γεγονότων αλλά και του ρόλου των κοινωνικών τάξεων και των προσωπικοτήτων που τις εξέφρασαν εκείνη την ιστορική περίοδο. Και με αυτόν τρόπο η Ελληνική επανάσταση και η ψεύτικη (από πλευράς ιστορικής αλήθειας της συγκεκριμένης ημερομηνίας) επέτειος χρησιμοποιήθηκε διαχρονικά-ανάλογα και με τις τρέχουσες ανάγκες- για την αναπαραγωγή της κυρίαρχης ιδεολογίας και του οικονομικού και πολιτικού συστήματος το οποίο υποστηρίζει. Ιδεολογία που μπορεί να είναι πλουραλιστική ως προς την μορφή αλλά μονοδιάστατη ως προς το ταξικό περιεχόμενο. Έτσι μπορεί κάποιος να διαλέξει καλύτερα το παραμύθι που του ταιριάζει, άσχετα αν το τέλος είναι πάντα το ίδιο. **Για αυτό το μόνο πραγματικό καθήκον όλων όσων σέβονται την ιστορική αλήθεια και θέλουν να τη φέρουν στο φως, είναι να αγωνιστούν για την**

οριστική αποβολή του θρύλου αυτού από την ιστορία και την μεταφορά του εορτασμού στις πραγματικές ημερομηνίες και γεγονότα που όρισε με τον αγώνα του ο Ελληνικός λαός.

Πηγή: **praxisreview.gr**

Παραπομπές

(1) Τάσος Βουρνάς-Ιστορία της Νεότερης και σύγχρονης Ελλάδος, τόμος Α, σελ. 107-109, εκδόσεις Πατάκη

(2) ΟΘΩΝ ΕΛΕΩ ΘΕΟΥ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
«Θεωρήσαντες ότι η ημέρα της 25 Μαρτίου, λαμπρά καθ' εαυτήν εις πάντα Ελλην. διά την εν εαυτή τελουμένην εορτήν του Ευαγγελισμού της Υπεραγίας Θεοτόκου, είναι προσέτι λαμπρά και χαρμόσυνος διά την κατ' αυτήν την ημέραν έναρξιν του υπέρ της ανεξαρτησίας αγώνος του ελληνικού έθνους, καθιερούμεν την ημέραν ταύτην εις το διηνεκές ως ημέρα ΕΘΝΙΚΗΣ ΕΟΡΤΗΣ».
Εν Αθήναις την 15 Μαρτίου 1838.
ΟΘΩΝ
Ο επί των εκκλησιαστικών κτλ. Γραμματεύς της Επικρατείας
Γ. ΓΛΑΡΑΚΗΣ
Ο θρύλος της Αγίας Λαύρας και η ιστορική αλήθεια, Ριζοσπάστης, 25/3/2009

(3) Γιάννης Κορδάτος-Μεγάλη ιστορία της Ελλάδας, τόμος ΧΙ, σελ. 119-120, εκδόσεις 20ος αιώνας

(4) Ριζοσπάστης, ο.π

(5) Γιάννης Κορδάτος-ο.π